

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Boeken (en zo)

Kinderen op de eerste plaats – Bewezen werkzame opvoedingsstrategieën bij scheiding

Joanne Pedro-Caroll (2010). Nederlandse vertaling (2017). Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds. 355 pp. € 24,95. ISBN 9789057124754.

Marijke Roosens

Joanne Pedro-Caroll is klinisch psycholoog (University of Rochester, New York), onderzoeker en therapeut. Ze doet al dertig jaar onderzoek naar kinderen van scheidende ouders en wil gezinnen ondersteunen bij de grote veranderingen die een scheiding met zich meebrengt. Ze is de oprichtster van CODIP, het Children of Divorce Intervention Program, waarvan de Nederlandse organisatie voor Toegepast-Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO) een reeds wijdverspreide Nederlandse versie (Dappere Dino's) heeft gemaakt. Pedro-Caroll is ook ervaringsdeskundige, met vier stiefkinderen in haar nieuw samengesteld gezin. Dit boek baseert ze op haar klinische praktijkervaringen, het wereldwijde onderzoek uitgevoerd door collega's en haar persoonlijke gezinservaring.

De auteur beklemtoont dat een scheiding zeer ingrijpend en pijnlijk is voor ouders en kinderen, maar met de gepaste steun en zorg van liefdevolle ouders zijn negatieve gevolgen op de lange termijn voor jongeren te vermijden. Zo vind je in hoofdstuk 2 een overzicht van zowel de risicofactoren voor blijvende problemen als de beschermende factoren

die kinderen helpen gedijen ondanks de ingrijpende gezinsveranderingen, op het niveau van het individuele kind, het gezin en de omgeving. Negatieve gevolgen van een scheiding zijn niet uit te sluiten, maar het inzicht in wat kinderen kan helpen of schaden, stelt je als ouder en hulpverlener in staat de risico's te verminderen en kinderen veerkrachtiger te maken. Het aantal en de heftigheid van de conflicten waarvan kinderen getuige zijn, de kwaliteit van de relaties tussen ouders en kind en de kwaliteit van het ouderschap zijn de belangrijkste factoren hierin. Pijnlijke emoties blijven echter in zekere mate aanwezig, hoe goed en veerkrachtig een jongvolwassene ook functioneert.

Dit boek focust op de beleving van kinderen, die de scheiding van de twee mensen op wie ze het meest steunen als erg ingrijpend en verwarrend ervaren, zowel bij de beginfase van de scheiding als wanneer ouders opnieuw gaan daten en een nieuw samengesteld gezin vormen. Een scheiding en een eventuele vorming van een nieuw samengesteld gezin vergen grote aanpassingen van kinderen en daar is zorg, tijd en aandacht voor nodig. De meeste kinderen spreken heel weinig over de scheiding, maar die schaarse uitingen zijn vaak een vraag naar bevestiging van de blijvende liefde en betrokkenheid van hun ouders. Het boek biedt ook een empathisch inzicht in de beleving van ouders, maar de auteur zet ouders aan om hun kinderen op de eerste plaats te zetten.

Dit boek bevat concrete adviezen en technieken voor ouders en belangrijke anderen om kinderen te ondersteunen bij de ingrijpende gebeurtenissen van

---

Kinderen op de eerste plaats – Bewezen werkzame opvoedingsstrategieën bij scheiding

een scheiding. In het eerste hoofdstuk beschrijft de auteur specifieke methoden om kinderen aan te moedigen over hun gevoelens te praten en ouders daar met meer inzicht en begrip naar te laten luisteren (zoals luisteren zonder oordeel, ambivalente gevoelens accepteren, stilte toelaten).

In hoofdstuk 3 vind je als ouder hoe je kinderen informeert over de nakende scheiding en voorbereidt op de komende gezinsveranderingen. Uit onderzoek blijkt dat dit slechts in vijf procent van de gevallen gebeurt. Verder is er aandacht voor wat je kinderen in elke ontwikkelingsfase wel en niet moet vertellen, in functie van hun behoeften, begrip en informatieverwerkingsvermogen. Dit is niet een gesprek, maar een doorlopende communicatie door beide ouders, met bevestiging van blijvende ouderliefde en verduidelijking dat kinderen niet verantwoordelijk zijn voor de breuk noch voor het oplossen ervan.

Hoofdstuk 4 beschrijft het belang van een goed ouderschapsplan en de succesfactoren voor een geslaagde co-ouderschap-regeling alsook voorbeeldroosters per ontwikkelingsfase.

In hoofdstuk 7 en 8 komt aan bod hoe je kinderen veerkrachtiger kan maken met emotioneel intelligent ouderschap tijdens en na een scheiding. De combinatie van liefde en begrenzing van ongepast gedrag staat daarbij centraal. Vasthoudende begrenzing is namelijk vaak het eerste dat bezwijkt onder alle onrust van een scheiding. In hoofdstuk 8 spreekt de auteur over de dynamieken bij de vorming van een nieuwe relatie of een nieuwe gezins-samenstelling en benadrukt temporisering en een zorgvuldige aanpak. De auteur zet de succesfactoren uiteen die een positieve invloed hebben op het geluk van alle gezinsleden van het nieuwgevormde gezin.

Pedro-Caroll weidt een hoofdstuk uit

over de grote risico's voor kinderen van onopgeloste ouderlijke conflicten. Ze spreekt ouders uitgebreid aan over hoe ze de woede van zichzelf en hun ex-partner kunnen trachten te begrijpen en beheersen. Als boosheid en gekwetstheid echter te hoog oplopen, raadt ze ouders aan te communiceren zoals in een zakelijk partnerschap. In een dergelijke sfeer is het 'parallel ouderschap' de beste manier om de verantwoordelijkheden bij het opvoeden te delen. Dit betekent onafhankelijk ouderschap in beide huishoudens, met weinig communicatie en emotionele betrokkenheid tussen de ex-partners. Het 'coöperatief ouderschap' vraagt immers een goede samenwerking tussen beide ouders, aangezien ouders daarbij veel meer bezig zijn met rechtstreekse communicatie, gezamenlijke beslissingen en flexibiliteit in roosters. Ten aanzien van scheidende ouders beklemtoont Pedro-Caroll het belang van goede zorg voor zichzelf en van vergeven na een scheiding.

De auteur concludeert aan de hand van drie succesverhalen dat ouders en kinderen samen van een scheiding kunnen herstellen. Een zeventienjarig meisje dat de auteur in therapie zag, zei: 'Een scheiding is net een niersteen. Pijnlijk, maar als hij op de juiste manier wordt behandeld, verdwijnt hij' (p. 48).

Door de combinatie van wetenschappelijk onderzoek, praktijkvoorbeelden met verhalen van ouders en kinderen en veel concrete adviezen, richt dit boek zich in eerste instantie op ouders. Het is een helder geschreven boek, met veel begrip en hoop voor de beleving van kinderen en hun ouders in een scheiding, en is daardoor elke scheidende ouder en diens ruimere familie en vrienden aan te raden. Sommige stukken in het boek kunnen confronterend

Kinderen op de eerste plaats – Bewezen werkzame opvoedingsstrategieën bij scheiding

zijn voor ouders, zoals bijvoorbeeld de onderzoeksresultaten over de risico- en beschermende factoren bij een scheiding, maar het is mijns inziens cruciaal om ouders daarover te informeren. Hulpverleners in echtscheidingsbemiddeling vinden in dit boek nuttig materiaal voor het opmaken van ouderschapsplannen en -roosters en voor het vormgeven van coöperatief of parallel ouderschap.

Als gezinstherapeut ervaar ik de inhoud van dit boek als een sterke verfijning van mijn kennis omtrent gezinsdynamieken en beleving van ouders en kinderen bij een scheidingsproces. Ook vind ik er concrete aandachtspunten voor de begeleiding van een gezin in en na scheiding. De gedeelten over zeer specifieke dynamieken bij moeders, vaders, dochters en zonen vind ik waardevol. De boodschap van het boek is in lijn met het programma 'Kinderen uit de Knel' (Van Lawick & Visser, 2014), met focus op het uiten van de beleving van kinderen, waar het grote werk dient te

gebeuren door ouders, ondersteund door hulpverleners. De auteur legt vaak de focus op opvoedingsstrategieën en technieken, zoals in haar titel, waar ikzelf de rol als gezinstherapeut eerder zie in het ruimte maken en begrijpen van de belevingswereld van kinderen en ouders in hun onderlinge dynamiek.

Marijke Roosens is klinisch psycholoog en gezinstherapeut. Ze werkt sinds 2007 in de kinder- en jeugdpsychiatrie Tilia AZ Nikolaas. Sinds november 2018 is ze ook werkzaam in haar eigen praktijk Spiegelogen. E-mail: m_roosens@hotmail.com.

Literatuur

Lawick, J. van & Visser, M., (2014). *Kinderen uit de knel – Een interventie voor gezinnen verwickeld in een vechtscheiding*. Amsterdam: SWP.

Vergeven – Omgaan met onrecht

Svenja Flasspöhler (2016). Nederlandse vertaling (2017). Utrecht: Uitgeverij Ten Have. 224 pp. € 19,99. ISBN 978 90 259 0593 4.

Annie Nuyts

'Mijn moeder heeft me verlaten toen ik veertien was en tot op heden heeft ze geen enkel woord van berouw uitgesproken. Kan ik haar vergeven? Doe ik dat uit onvoorwaardelijke liefde of maakt een dergelijke liefde mij juist onvrij? Kan een volk dat misdaden ten aanzien van de mensheid heeft gepleegd, vergiffenis krijgen of is deze schuld te groot? Is

vergeving tussen mensen überhaupt wel mogelijk? Is het niet eerder een goddelijke uitdaging, die wij mensen, vanuit onze beperktheid, simpelweg niet aankunnen?'

Vertrekkend vanuit deze persoonlijk beladen vragen neemt Svenja Flasspöhler ons mee in haar zoektocht naar de mogelijkheden en menselijke beperkingen inzake vergeving. Flasspöhler, geboren in 1975, is Duitse en groeide op in Münster. Ze studeerde filosofie en was geruime tijd hoofdredacteur van het Duitse *Philosophie Magazine*. Momenteel werkt ze als filosofieredacteur bij de Duitse publieke cultuurradio 'Deutschlandfunk Kultur'. Flasspöhler is moeder van twee kinderen.

In haar boek *Vergeven – Omgaan met onrecht*, zet ze vergaving, als 'het